

УДК 81-119+81'23:930.2

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ОСЕРЕДОК: АСПЕКТУАЛЬНА ІСТОРІОГРАФІЯ

Віталія Папіш

*Державний вищий навчальний заклад
“Ужгородський національний університет”
кафедра української мови
вул. Університетська, 14, 88000, Ужгород, Україна
тел.: 099 477 46 23
ел. пошта: vitalija.papish@uzhnu.edu.ua
<https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-2609-1620>*

Стаття презентує першу спробу опису становлення, розвитку й функціонування Львівського наукового осередку психолінгвістики від початків його існування і до сьогодні в контексті української історіографії. Узагальнено інформацію про діяльність учених, які працювали в межах зазначеного осередку, й актуалізовано проблематику психолінгвістики, яку вони розробляли. Обґрунтовано знаковий внесок І. Франка в теорію психолінгвістики: ученого вважаємо основоположником психолінгвістичного вчення в Україні. Окреслено здобутки й інших сучасних відомих науковців, які презентують розглядуваний осередок, щодо збагачення психолінгвістичної теорії, відповідних їй напрямів та аспектів. Показано, зокрема, специфіку наукового доробку Т. Космеди й Ф. Бачевича у фокусі психолінгвістики, що проєктується на розроблення цими вченими проблем у дослідженні традиційних та одивнених текстів, характеристики психології знакових лінгвоперсоналій та важливих проблем лінгводидактики. Особливу увагу акцентовано на особливостях підбору текстового матеріалу в навчально-методичних виданнях, що презентує розуміння мови як явище колективної психології, культури й відповідає принципу націєцентризму. Наголошено на теоретичній і практичній цінності оновленого змісту в посібниках із вивчення української мови як іноземної, що дає змогу сформувати в студентів-іноземців розуміння мови як надбання українського етносу. Узагальнено й досягнення української асоціативної лексикографії, яку розробляли львівські дослідники, насамперед Н. Бутенко, С. Мартінек, В. Мітьков, мовний фактаж якої презентує наївне (буденне) бачення світу, що дає змогу глибше зрозуміти мову як психічне явище й водночас розвиває українську теорію лексикографії. Описаний матеріал презентує тяглість традицій та потенціал розвитку порушуваних проблем. Перспективу цієї розвідки вбачаємо в потребі впровадження передового досвіду українських психолінгвістів у теорію і практику навчання українській мові, а також у науковий дискурс; необхідними є дослідження нових осередків психолінгвістики, що демонструють поступ національної науки.

Ключові слова: асоціативна лексикографія, українська історіографія, лінгводидактика, навчально-методичні видання, психолінгвістика, українська мова як іноземна.

DOI:

Вступ. “Ознака української гуманітаристики кінця ХХ – початку ХХІ ст.” [60 : 1], на думку О. Черемської, – це інтенсифікована увага до української лінгвіоісторіографії, потреба дескрипції феномену створення й поступу українських наукових мовознавчих шкіл та наукових осередків для їх популяризації за кордоном. “Українська лінгвіоісторіографія – це важливий напрям сучасного українського мовознавства, мета якого – всебічно окреслити історію розвитку вітчизняного мовознавства від його початків до сьогодні, урахувавши формування й поступ наукових шкіл, осередків, а також з’ясувати внесок окремих мовознавців у розвиток української лінгвістики з урахуванням специфіки часу, простору, панівної ідеології, провідних наукових парадигм” [33 : 76].

Українська психолінгвістика, що посідає особливе місце в царині когнітивних наук, також нагально потребує історіографічного опису. Її національно-куль-

турне обличчя презентоване кількома науковими осередками, які виокремлюємо за територіальним принципом: Вінниця (Донецька наукова школа: А. Загнітко, Л. Коваль, М. Михальченко), Кам'янець-Подільський (Л. Марчук, О. Рарицький), Київ (І. Білодід, Я. Бондаренко, Т. Куліш, С. Куранова, О. Сахарова, Д. Терехова), Львів (Ф. Бацевич, Н. Бутенко, Т. Космеда, С. Мартінек, В. Мітьков), Луцьк (Л. Засєкіна, С. Засєкін), Одеса (Н. Бардіна, О. Карпенко, Т. Ковалевська, І. Колегаєва, Н. Кутуза, А. Романченко), Переяслав (Л. Калмикова, М. Навальна, Н. Харченко), Харків (Т. Ковальова, Л. Лисиченко, Т. Осіпова, Н. Піддубна, Л. Саліонович, Т. Скорбач, О. Халіман). Кожен психолінгвістичний науковий осередок, зрозуміло, об'єднує низку вчених, які досліджують ті чи ті аспекти психолінгвістики.

Актуальність цієї статті мотивована необхідністю здійснити комплексний аналіз діяльності Львівського психолінгвістичного наукового осередку як одного з найбільш активних в Україні. Ця розвідка має і прикладний аспект. На сьогодні виникла потреба ввести в навчальні програми вишів України курс *“Історія української психолінгвістики”*. Адже *“сучасна українська лінгвістика, безперечно, орієнтується на власну традицію, а тому основними її принципами поряд з орієнтацією на людину – антропоцентризмом – стає націє центризм”* [33 : 76].

Мета цієї наукової розвідки – висвітлити особливості становлення й розвитку Львівського психолінгвістичного осередку. Завдання наукової студії – (а) схарактеризувати психолінгвістичну концепцію засновника Львівського наукового психолінгвістичного осередку Івана Франка; (б) презентувати аспекти розбудови Львівського психолінгвістичного осередку, презентовані в працях Т. Космеди і Ф. Бацевича, а також (в) показати розвиток асоціативної лексикографії, яка була започаткована Н. Бутенко, С. Мартінек, В. Мітьковим; (г) указати на роль Львівського психолінгвістичного наукового осередку для української дидактики – викладання української мови, зокрема і як іноземної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки історіографічна проблематика привертає увагу українських учених, зокрема, проблеми жанрових різновидів подання української лінгвістичної історіографії в ХХІ ст. висвітлила Т. Космеда [30 : 75–87]. Крім того, ця вчена узагальнює і наукові критерії щодо поняття *“національна наукова школа”* [39]. О. Черемська сфокусувала свою увагу на всебічний опис харківської лінгвістичної школи [59], а В. Папіш презентувала історію становлення вчення про лінгвопсихоакцентуацію в українському лінгвістичному просторі [50]. Великої популярності в історіографії набуває ономастика. Зокрема, ономастичні школи та осередки в Україні стали предметом дослідження Д. Янчури [62], [63]. З. Купчинська простежила етапи становлення Львівської ономастичної школи [46], а Г. Шумицька схарактеризувала ономастичний осередок Ужгородського університету [61].

Виклад основного матеріалу. Львівський психолінгвістичний осередок презентує тяглість традиції та демонструє роботу над розвитком сучасних наукових візнь. Попередня епоха пов'язана з **І. Франком**, чий внесок у розвиток психолінгвістики ще глибоко не вивчений. Генії, як відомо, можуть досягнути не лише те, що реально існує, але й те, що лише окреслюється в перспективі. Їх науковий погляд сягає майбутніх епох. Письменник жив і працював у час, коли в галузі дослідження української словесності чіткої лінії між мовознавчими та літературознавчими дослідницькими аспектами не проводили. У науковій концепції І. Франка існувало власне бачення проблеми *“Психологія творчості”*, що відображене в його статтях *“Літе-*

ратура, її завдання і найважливіші ціхи” (1878) [55], а також “Із секретів поетичної творчості” (1898) [56]. У першій із них дослідник наголошував на необхідності об’єднання зусиль філософів, психологів, педагогів, літературознавців в осмисленні специфіки художнього процесу. Трактат “Із секретів поетичної творчості” базується на міждисциплінарному синтезі літературознавства, філософії, психології, естетики, однак довго ця праця була в забутті, а в радянський час – небажаною для вивчення через актуалізацію уваги до психологічної основи творчості. У другому розділі вказаної роботи (“Психологічні основи”) розкрито сутність поняття *поетична творчість*, яку номіновано *психологічною діяльністю*. Поет, на думку І. Франка, є *окремим психічним типом*. Учений докладно розглядає такі питання, як (1) роль свідомості в процесі поетичної творчості; (2) закони асоціації ідей; (3) прикмети поетичної фантазії; (4) зв’язок поетичної вдачі з душевними хворобами (“поетичне божевілля”). Можна стверджувати, що І. Франко встановив причинну зумовленість творчості, що виявляється в психофізіологічних особливостях автора, і довів, що асоціації створюють творчий акт сприйняття, наслідком якого є “розширення змісту внутрішнього “я”, виокремлення пріоритетів спостережень” [56]. Крім того, було окреслено роль поетичної фантазії, яку дослідник порівнював із “сонними привидами”, а згодом і з галюцинаціями. В аналізованій праці йдеться про зорові й слухові образи, зв’язок музики й поезії, малярства й поезії. Трактат вийшов у світ на два роки раніше, ніж фундаментальна праця “Тлумачення сновидінь” (1900) засновника класичного психоаналізу З. Фрейда. Отже, І. Франко, випередивши інших учених, набагато раніше звертався до проблем, які лише сьогодні розробляють психолінгвісти, а його трактат залишився недооціненим і не набув статусу методологічної праці в сучасній психолінгвістиці (див. про це детально: [50]). Отже, Львівський психолінгвістичний науковий осередок має міцний фундамент.

Після тривалого забуття, оскільки розвиток психолінгвістики стримувався в радянські часи, ця галузь знань повернулася в науковий простір України. Але засилля іноземної літератури із цієї дисципліни, тривале користування нав’язаними російськомовними джерелами, недостатня кількість українських підручників та посібників із психолінгвістики, – усе це призвело до того, що на певному етапі розвитку розглядуваної науки виникла ідея зробити психолінгвістику явищем наднаціональним. Науковий пошук у царині української психолінгвістики особливо не стимулювався й мав більше аматорський характер, оскільки все ж домінувала орієнтація на досягнення російського мовознавства, що відповідно відображалось й у вишівських підручниках та посібниках. Однак поступово вектор осмислення особистісно-психологічного складника мови змінюється: відбувається переосмислення багатой спадщини українських класиків із поглибленням їхніх ідей. Надважливу психолінгвістичну концепцію, яку І. Франко залишив світу, підхопили, доповнили й розвинули в нових умовах і представники Львівського психолінгвістичного наукового осередку. На особливу увагу заслуговує плідна праця кількох львівських дослідників.

Т. Космеда, доктор філологічних наук, професор (Україна), професор титулярний (Польща), автор понад 500 праць, знаний франкознавець. Оскільки дослідниця довгий час працювала в Польщі, де стала фундатором познанської україністики й науковим редактором популярного європейського наукового часопису “*Studia Ukrainica Poznaniensia*”, не всі пам’ятають про львівський період її активної наукової діяльності (1992–2003). Питання психолінгвістики вчена розглядає в сув’язі таких наук, як лінг-

воаксіологія, комунікативна лінгвістика, гендерна лінгвістика, лінгвістика еґо-тексту, дискурслінгвістика, прагмалінгвістика, теорія мовної особистості, термінологія, лексикографія. Психолінгвістичні ідеї спостерігаємо чи не в кожній праці дослідниці, і це незалежно від того, вона пише про формування мовних норм чи про елітарну мовну особистість, народні вірування слов'ян чи про українське словникарство. Слово Т. Космеди – це потужна енергія, емоційне “проживання” кожної теми, естетичне втілення думки, інформативна насиченість. У монографії “Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки” (2000) дослідниця докладно схарактеризувала психологічні аспекти класифікації типів оцінки [25 : 87–109], наголосивши, що поняття, в основі яких лежить чуттєвість, належать до абстрактних: вони “не мають відповідних реалій в об'єктивному світі, а лише називають реакцію людини на світ, вчинки, дії” [там само : 100]; “емоційно-чуттєва оцінка – це оцінка, яка відображає душевний стан (оцінка духовності нації, духовності людини, оцінка почуттів і емоцій, оцінка ідеального й матеріального у сприйнятті світу тощо)” [там само: 101]. Мовно-психологічна картина світу Т. Космеди охоплює широке коло проблем, серед яких: (1) національно-визначальні постаті з урахуванням аспектів психолінгвістики; (2) інформаційно-психологічна структура текстів; (3) мовно-психологічні конструкти української ментальності; (4) психолінгвістична лінгводидактика; (5) концепт у термінопросторі психолінгвістики.

Проблема психотипу як структурного компоненту мовної особистості – чи не центральна в наукових розвідках ученої, що насамперед відображено в монографіях (одноосібних чи виданих у співавторстві). Зокрема, у праці “Комунікативна компетенція Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри” (2006) [32] через призму “енергії думки” та “енергії слова” описано індивідуально-психологічні якості великого Каменяря з його науковою ерудицією, доброю мовною компетентністю, розвинутою рефлексивністю, емоційністю, мінливими психологічними звичками. Мовний портрет генія доповнений описом невербальної комунікації (мовчання, пауза, активна жестикуляція, жвава міміка, інтенсивний (багатозначний) погляд, мова тіла тощо).

Лінгвопсихологічний феномен стилю Тараса Шевченка осмислено в монографії “Ego і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу” (2012) [30], у якій “вперше в Україні виділено методологічні засади вивчення щоденника як еґо-тексту в межах діаріумології” [22]. Оцінювання щоденника як психолінгвістичного явища, тлумачення Ego і Alter Ego в лінгвістичному вимірі, глибока авторська інтерпретація мовленнєвої діяльності елітарної мовної особистості стали новим явищем у мовознавчому шевченкознавстві. Через ключові фрагменти концептосфери визначено інтровертний психотип Великого Кобзаря.

Синергетичний підхід мовної біографії С. Руданського продемонстровано в праці “Степан Руданський: феномен моделювання “живого” мовлення українців” (2015) [43], яку Т. Космеда підготувала у співавторстві зі своїми послідовниками Т. Осіповою та Н. Піддубною. Монографія була удостоєна Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені С. Руданського за 2017 рік (м. Вінниця, січень 2018 року). Нове відкриття психології письменника показано крізь призму його глибинної чуттєвості, уміння моделювати абсурдистські тексти, презентувати “ігрову стилістику” співомовок, якій притаманні елементи мовної гри, вербалізація чорного гумору, динамізм, спонтанність, верблізація категорії неймовірності, типові для відповідного

часу порушення мовних норм. У праці осмислено релігійний компонент світогляду С. Руданського, простежено феномен егоцентризму запозичень, “вперше запропоновано методику й практику опису невербаліки як складника дискурсу” [24 : 131].

Важливим питанням психолінгвістики присвячена й монографія Т. Космеди “Семантика й прагматика дискурсивного слова та його потенціал для діагностики психотипу мовної особистості: аспектуальний опис” [41], співавторами якої стали О. Олексенко та І. Павлова. Діагностичну прагматику числівників і займенників проаналізовано на матеріалі поетичного мовлення шістдесятників (М. Вінграновський, І. Драч, Л. Костенко, Б. Олійник, В. Стус). На основі психокатегорійного статусу та функційних можливостей “малих слів” висловлено сміливу гіпотезу про те, що “серед виокремлених поетів до психотипу інтровертів більш тяжіють Л. Костенко та М. Вінграновський, яскравими екстравертами є І. Драч і Б. Олійник, а от належність В. Стуса до відповідного полярного психотипу віднести важко, вочевидь, його слід уважати амбівертом” [41 : 239].

Мовно-психологічне портретування знакових лінгвоперсон, що включає аналіз риторики, невербальну комунікацію, лінгвокреативність, широко представлено і в окремих статтях Т. Космеди, де можна простежити, зокрема, указівки щодо психологічних особливостей “живого мовлення” І. Франка, вияв особливостей вербалізації категорії інтимізації в поезії В. Симоненка [31] чи опис психологічного конструкту *сльози* в поетичних тестах Т. Шевченка [30].

Під впливом сучасних стилістичних норм й однакових у всіх наукових журналах вимог, буває, утрачається творчий складник та суб’єктивний потенціал автора. Статті різних науковців стають схожими між собою. І потрібно бути неабияким віртуозом, щоб і правил не порушувати, і свій шарм у науці мати. Науковий голос Т. Космеди не сплутаєш ні з яким іншим. Тільки в її статтях держава має “мовну біографію” [27 : 43]; українська мова наділена “сильною нервовою системою” [38 : 473] і “сприймається як жива сутність, яка репрезентує калейдоскоп контрастів” [27 : 47]; літери мають свій дух [29 : 4], українська сучасність – “мовний смак” [26 : 44]; антоніми – психологічну основу [31 : 91], – і цю систему тверджень можна продовжувати. Часто одиниці духовного рівня поєднуються в несподіваних контекстах, наприклад: “сакральність у термінології правознавства” [37], “мовна катастрофа” – у метамові словникових дефініцій [34], “ігрова стилістика” [36] – в художньому дискурсі. Окрему увагу дослідниця приділяє опису категорії інтимізації, що яскраво виявляється в текстах В. Симоненка [31]. Значне місце відведено теорії его-тексту, або я-тексту чи персональній лінгвістиці [40].

Національну психолінгвістику розбудовує Т. Космеда також через узагальнений психологічний портрет українців, звертаючись, зокрема, до проблем особливостей комунікації [42], пошанування традиційних народних звичаїв, обрядів [44], духовних цінностей, гендерної комунікації [20]. Із виходом у загальнослов’янський простір, здійснюючи мовну підготовку українців у Польщі, вона продовжила розробляти проблеми психолінгвістики та лінгвокультурології через відбір відповідного матеріалу в посібники для іноземців, що має неабиякий вплив на розуміння національно-мовної особистості [52]. Про це пише О. Черемська: “Підручник [ідеться про підручник “Практичний курс української мови (для польських студентів-українців першого року навчання: рівень А1 – А1+)”, заг. ред. проф. Т. Космеди (Poznań, 2015) – В. П.] вирізняє з-поміж інших проєкція на досягнення сучасної науково-методичної

думки. У цьому виданні застосовано новітні принципи презентації матеріалу: 1) комунікативне спрямування; 2) зорієнтованість на суб'єкта навчання 3) **країнознавче та культурологічне спрямування** [тут і далі в цитаті виділення жирн. шрифт. – автор. В. П.]; 4) відображення в мовному матеріалі змін у мові, що простежуються останнім часом; 5) висвітлення проблем сучасного світу; **6) зорієнтованість на подолання наявних стереотипів стосовно представників будь-якої національності**; 7) наявність додаткового матеріалу, зокрема аудіокасети, 8) оригінальна й цікава система вправ, покликана сформувати всі види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, мовлення, письмо) [60]. Продовження вказаних тенденцій знаходимо і в посібнику “Українська фразеологія: теорія, вправи, тести, словник (для студентів української філології)” [53], підготовленому у співавторстві з Т. Осіповою, М. Четирбою, Л.Малецьким, О. Ерделі. Важливою частиною цієї дидактичної праці є фразеологічний словничок, що презентує найпоширеніші фраземи, паремії, крилаті вислови з польськими еквівалентами. “Живе”, активне мовлення українців відкрив слов'янському світові й укладений Т. Космедою і Т. Осіповою “Комунікативний кодекс українців у пареміях: тлумачний словник нового типу” (2010). Як зауважує С. Дорошенко, у цього словника “подвійна спрямованість: як тлумачний, він подає дефініції паремій, що ґрунтуються на етнографічних, історичних, **психологічних** та інших знаннях; як комунікативний, він скерований на збагачення мовця новими мовними засобами, рекомендованими для застосування в монологічному й діалогічному усному й писемному мовленні” (жирн. шрифт автор. – В. П.) [21 : 108–109].

Виразне психолінгвістичне спрямування мають і праці представників наукової школи Т. Космеди “Поліфункційна інтерпретативна лінгвістична парадигма: актуальні напрями”, у складі якої – 4 доктори наук поза названим осередком. Зокрема, концепцію теолінгвістики осмислює Н. Піддубна [51], граматику оцінки – О. Халіман [57], вербальну й невербальну комунікацію – Т. Осіпова [49], явища лінгвопсихоакцентації – В. Папіш [50].

Ф. Бацевич, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка, заслужений професор цього університету, автор понад 500 праць різного спрямування. Серед психолінгвістичних проблем, які розробляє названий учений, – дослідження *одивнених* [8], містичних [7], абсурдистських [9], фантастичних [13] текстів, прагматичної емпатії [12], чорний гумор [6], толерантна комунікація, синергетика мови і спілкування. Об'єктом досліджень ученого є “неприродна” наратологія [5], ірреальні оповідачі, особливі зв'язки модусів і модальностей, “нестандартні” комунікативні смисли, що “ламають звичність читацького сприйняття в комунікативному ланцюжку автор (натор) – текст – слухач, читач (натор)”, викликаючи в останнього когнітивне, психологічне й естетичне напруження, закладаючи потенціал для виформування нових гнучкіших наративних схем сприйняття художніх текстів” [5 : 29]. Ф. Бацевич мандрує в науці непротореними шляхами, щоразу дивуючи своїми відкриттями у, здавалося б, уже відомому. Його чутливий погляд углиб предмета, аналіз дрібних лінгвістичних деталей, мисленнєве виокремлення та узагальнення певних ознак дають нове уявлення про відоме: дослідник формує модерні концепції. Попри синтез наук, наявний у багатьох працях зазначеного вченого, відшукати психологічне підґрунтя можна в багатьох із них. Наприклад, синергійне сполучення філософії і психології мови, культури й свідомости зафіксоване в монографії “Духо-

вна синергетика рідної мови: Лінгвофілософські нариси” (2009) [4]. Психолінгвістичне нашарування стосується понять *рідна мова*, *етнічна мова*. До відомих функцій рідної мови вчений додає ще й такі, як: (1) функція формування єдності етнічної психології; (2) духовного єднання; (3) підтримання глибинного зв’язку свідомості й підсвідомості кожної людини, а також основи внутрішнього мовлення, зв’язків Ego, Alter Ego особистості [4 : 52–53]. Науково-психологічну інформацію несе й актуалізований автором іноземний та вітчизняний авторитетний досвід у вигляді цитувань і ґрунтовного аналізу. Це, зокрема, такі як: *мова як духовна сутність* – у концепції В. фон Гумбольдта [4 : 56–70]; *духовно-енергетейна сутність мови* в концепції О. Потебні [4: 70–84]; *культуротвірні функції мови* в концепціях неогумбольдтіанства [4 : 84–98]; *рідна мова в концепціях вітчизняних учених* (І. Огієнка, К. Ушинського, В. Сухомлиського, М. Грушевського, В. Сімовича [4 : 99–120] та ін.

Монографія Ф. Бацевича “Основи комунікативної девіатології” (2000) [10] має великий потенціал в аспекті дослідження мовних (мовленнєвих) помилок. Основний термін *девіація* запозичено із психолінгвістики, що презентує теорію і практику нового напрямку мовознавства – *девіатологію*, який активно розробляється в сучасній лінгвістиці. Хоч і більш поширені узвичаєні терміноодиниці – *помилка*, *аномалія*, *неточність*, *описка*, *обмовка*, *ляпсус*, *похибка*, але, оскільки відхилення від норми пов’язують і з психологічними причинами, помилки розглядаються на рівні усвідомлюваної та неусвідомленої психічної діяльності, тому перевага надається саме терміну *девіація*. Серед різноманітних підходів в осмисленні помилок у монографії виокремлюється й психологічний та психолінгвістичний із проєкцією на психологію міжособистісних зв’язків, а інколи з використанням психо- та нейролінгвістичних понять. Торкнувся Ф. Бацевич і питань психології сімейної комунікації, описавши комунікативну поведінку респондентки (своєї матері), чия мовна компетенція формувалася в 20–30-х роках ХХ ст. в умовах українсько-польсько-єврейського етнічного оточення [17], де презентовано й короткий словник характерних слів і виразів розглядуваної мовної особистості Б. О. Бацевич. У цій монографії зауважено, що “жарти, різноманітні “приперчені” слова і вирази, романтичні, навіть сентиментальні розповіді та згадки часто були тим дієвим засобом зниження “градусу” сімейного спілкування, переведення його в нейтральний, а згодом і дужній реєстр” [там само : 134]. У монографії “Український одивнений художній текст: лінгвістичні виміри” (2018) [14] Ф. Бацевич уперше в українській лінгвістиці системно описав особливості сприйняття так званих художніх одивнених текстів (абсурдистських, нонсенсних, чорного гумору, химерної прози, невротичного і психотичного характеру, створених наратором-нелюдиною). У фокусі раніше татуйованих тем проаналізовано твори І. Франка, М. Хвильового, М. Куліша, П. Ванченка, І. Костецького, В. Дрозда, В. Шевчука, Ю. Винничука, Ю. Олійника, Л. Подере’янського, С. Ушкалова. Учений звертається до низки раніше не пояснених у науці понять, зокрема таких, як: “гра тональностями” в текстах із “чорним гумором” [6]; порушення констант буття, спотворення законів життя людини й деформації аспектів спілкування, що презентовано в абсурдистських текстах [2]. Чимало публікацій Ф. Бацевича присвячено лінгвістиці дискурсивних слів, що презентують психологію використання цих “коротких слів”, насамперед часток [16]. Дослідник наголошує, що “основні сфери, на які своїми семантико-прагматичними смислами звернені описані в монографії частки, – перцептивна, ментальна, **психічна** і власне комунікативна, пов’язана

із “обслуговуванням” процесу інтеракції учасників спілкування” (жирн. шрифт автор. – В. П.) [там само: 249]. На думку авторитетного метра філології А. Загнітка, “професор Ф. Бацевич сьогодні знаний дослідник філософії мови, комунікативної та прагматичної лінгвістики, активно студіює питання реєстрів мови та мовленнєвих жанрів, особливостей авторського мовлення і його дискурсивної структуризації” [23]. До цього можна додати, що Ф. Бацевич ще й знаний психолінгвіст.

Продовженням монографічних досліджень зазначеного вченого є навчальні посібники для студентів. Занурення в психологію ментальності відображає, наприклад, мовленнєвий етикет, якому, хоч цей феномен і є явищем загальнолюдським, “<...> притаманні етнічні особливості, національна своєрідність. Це спричинено, з одного боку, специфікою природно-кліматичних умов, способами господарювання, контактами з іншими народами, впливом релігії <...>, а з іншого – **вдачею, темпераментом, ментальністю, національним характером народу**” [11: 261]. Із національним психокодом пов’язані й актуалізовані автором явища, зокрема: *мовне табу, максими спілкування, невербальна комунікація, комунікативний паспорт людини*. Заслугує на увагу й аналіз текстових уривків, на основі яких студентів можна навчити виявляти особливості внутрішнього психічного стану співрозмовника, аналізувати гендерний аспект мовлення [11] тощо. Зв’язок духовного життя зі світом мовних знаків оприєвано в підручнику “Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень” (2008) [15], де розгорнуто ідею про велику силу слова (його “диктатуру”), зокрема про можливості мови у творенні особливої реальності, у зв’язку із чим з’являються можливості маніпулювання свідомістю. У рецензії Т. Космеди на цю роботу зауважено таке: “Автор підручника наголошує, що “саме зміна філософських поглядів на природу лінгвальної реальності формує в науці конкретні мовні образи” [35 : 27] **та підходи до вивчення мови, серед яких: іманентно-семіологічний (структуралізм)** виокремлює образи мови як структури й системи, а антропологічний дає змогу розглядати мову в контексті духовного світу людини” [35 : 80]. Високою є загальна оцінка підручника: “Ф. Бацевич прагнув послідовно враховувати як потреби практики викладання, так і сучасний рівень мовознавчої науки, що віддзеркалює основні дидактичні принципи навчальної літератури: спрямованість на визначеного суб’єкта навчального процесу, який повинен сприймати інформацію, відображену в підручнику наскрізно” [там само : 82]. Відомості про роль ментального і життєвого досвіду, вияви суб’єктивного людського чинника “в Мові, Мовленні й Мовленнєвій діяльності як модусах існування живої людської мови” лягли в основу лінгвістичної прагматики навчального посібника Ф. Бацевича “Вступ до лінгвістичної прагматики” (2011) [3]. Отже, Ф. Бацевич збагатив українську психолінгвістику новими оригінальними розробками й уклав низку підручників і посібників, у яких послідовно враховано психолінгвістичні постулати сучасного мовознавства.

С. Маргінек, кандидат філологічних наук, доцент, представник наукової школи Ф. Бацевича. У колі зацікавлень цієї дослідниці – асоціативна лексикографія [47], [48]. Асоціативні словники, як відомо, є свідченням порівняно нових тенденцій у лексикографічній практиці. Вони базуються на результатах психологічних експериментів, що проводяться із великими групами. Загальна схема реалізації асоціативного експерименту – пропозиція інтерв’юєру слів-стимулів, на які останній відповідає першими, що прийшли на розум словами, словосполученнями або реченнями. Це є реакцією на стимул. Асоціативний експеримент може бути вільним, коли дослідник не встановлює

певних правил і вимог для респондента, і контрольованим (спрямованим), коли експеримент певним чином програмують [1: 25]. “Український асоціативний словник” С. Мартінек у 2-х томах (2007) [47] продовжує традиції української лексикографії в галузі укладання асоціативних словників, що започатковані Н. Бутенко (кандидата філологічних наук, доцента, доцента Української академії друкарства /м. Львів/) – авторки двох унікальних словників: “Словника асоціативних норм української мови” (1979) [18] як одного з перших словників подібного типу у світовій практиці і “Словника асоціативних означень іменників в українській мові” (1989) [19], що презентують початок асоціативної лексикографії в Україні. У “Словнику асоціативних означень іменників в українській мові” відображено результат психолінгвістичного експерименту, проведеного серед львівських студентів, які володіли українською мовою. У видання ввійшли асоціативні означення (прикметники та дієприкметники) для більш ніж 800 іменників української мови. Особливістю словника є його орієнтація не на мову художньої літератури, а на живе розмовне мовлення. Як наголошує А. Супрун, автор передмови до зазначеного словника, “у світовій практиці відомі і асоціативні словники, і словники епітетів, однак у цьому випадку об’єднано ідею асоціативного й атрибутивного словника. Зроблений він на великому мовному матеріалі: якщо існуючі словники подібних включають одну-дві сотні статей, то у праці Н. П. Бутенко їх понад вісімсот” [19 : 9]. Названі лексикографічні видання демонструють особливості концептуалізації знань та своєрідність їх відображення у свідомості людини. Асоціативні словники – це намагання з’ясувати реальні семантичні зв’язки, що наявні в психіці носіїв української мови, на основі актуалізації вільного асоціативного експерименту. Продовженням “Українського асоціативного словника” у 2-х томах є “Український асоціативний словник” (т. 3; 4) [48], укладений С. Мартінек та В. Мітьковим. Оскільки реакції респондентів жіночої та чоловічої статей у Словнику подані окремо, це вможливило його використання для гендерних досліджень. “Цілісно розглянуті, матеріали Словника допомагають виявити культурно-специфічні особливості концептуальної картини світу, втіленої в українській мові” [48, III: 2]. **Як зауважує рецензент названого лексикографічного джерела С. Форманова, цей словник “...є результатом глибокого аналізу та ґрунтовного узагальнення матеріалів асоціативного експерименту й містить дані як про прямі (від стимулу до реакції), так і про зворотні (від реакції до стимулу) зв’язки між словами. Словник складається з двох частин: прямої, входом до якої слугують слова-стимули, і зворотної, входом до якої слугують реакції респондентів. У Словнику подано близько 310 тисяч реакцій, отриманих шляхом вільного асоціативного експерименту, який широко використовують, передусім, у психолінгвістичних і психологічних дослідженнях, а також у соціолінгвістичних, гендерних, культурологічних та інших розвідках” [54 : 371]. Попри вільні умови збору матеріалу, учасники експерименту відберуть мовний матеріал відповідно до своєї інтуїції, досвіду, особистих уподобань, тому такий словник відображатиме також мовний світогляд відповідної аудиторії. Як бачимо, українська асоціативна психолінгвістика має добрі здобутки, які можна прирівнювати до світових, завдяки діяльності львівських учених.**

Висновки. Отже, формування і розвиток Львівського психолінгвістичного осередку пов’язаний із конкретними особистостями. Його засновником слід уважати геніального І. Франка, який уперше докладно розглянув проблеми психології творчості. Продовжили розвивати теорію психолінгвістики в нових умовах сучасні українські вчені (др. пол. ХХ – поч. ХХІ ст.). Духовні цінності, патріотичне вболі-

вання за майбутнє, власна аперцепція дійсності стали тими вагомими чинниками, що мають вплив на читача. Львівські дослідники створили праці інноваційного типу, через які презентують унікальність національної науки на Батьківщині та в українській лінгвістиці зарубіжжя. У різножанрових розвідках Т. Космеда відображено такі психолінгвістичні проблеми, як (1) психологічні аспекти класифікації типів оцінки; (2) визначення психотипу через дискурсивні слова (числівники, займенники); (3) проблеми психолінгвістики тексту (реалізація форм категорії оцінки, моделювання ігрової стилістики, зокрема й чорного гумору; своєрідність вербалізації категорії інтимізації та ін.) і дискурсу (психологія комунікативної компетенції у вербальній та невербальній формах комунікації, зокрема і в дискурсі галичан, представників різних професій та ін.); (4) лінгвопсихологія гендеру: чоловічий і жіночий стилі мовлення; (5) відображення психотипу в ідіолекті національно-визначальних постатей; (6) мовно-психологічні конструкти української ментальності; (7) психолінгвістична лінгводидактика; (8) концепт у термінопросторі психолінгвістики. Т. Космеда забезпечила іноземних студентів якісною навчально-методичною літературою, яка є зразком високої наукової культури і вмістилищем інформації про національні ідеали та культурні здобутки України. У працях Ф. Бацевича виокремлюємо такі психолінгвістичні проблеми, як (1) особливості одивненого тексту; (2) психологічні причини виникнення лінгвістичних девіацій (помилки); (3) теорія дискурсивних слів і питання психології мовлення; (4) енергетична концепція рідної мови; (5) когнітивно-прагматичні чинники комунікації; (6) психологія сімейної комунікації. Особливо цінним у низці його модерних праць є розширення можливостей дослідження текстів із залученням психосемантичного аналізу, нестандартні підходи до розгляду мовних явищ у тісному зв'язку з психологією, духовно-практичною діяльністю людини. Зосередився учений і на укладанні вишівських посібників, у яких торкнувся широкого спектру проблем, активно поєднуючи лінгвістичний та психологічний аспекти, узагальнюючи вітчизняний і зарубіжний досвід у питаннях філософії, духовної сутності мови, комунікації, екзистенційної феноменології. Отже, на тлі стилістичної міжпредметності Т. Космеда та Ф. Бацевич успішно поглиблюють і психолінгвістичний контекст сучасної української науки, показуючи світу нові відкриття та духовне пізнання Слова, Людини, Нації.

Лексикографічні праці Н. Бутенко, С. Мартінек, В. Мітькова започаткували в українському мовознавстві *асоціативну лексикографію* як один з актуальних напрямів сучасної психолінгвістики. Адже не кожна національна психолінгвістика може презентувати напрацювання в асоціативній лексикографії. Асоціативні словники мають велике значення для науки, оскільки вони демонструють багатство української мови в активному лексиконі її носіїв, а також показують унікальність вербального мислення представників української нації. Ці словники фіксують лексеми на позначення ментальних процесів, культурних реалій тощо. Студентам-іноземцям такі лексикографічні праці допоможуть опанувати мову на рівні асоціативних зв'язків, побутового мовлення, психологічної орієнтації мовної спільноти, що складно знайти в енциклопедичних лексикографічних виданнях.

Основними напрямками психолінгвістики Львівського осередку є: (1) методологія психології творчості; (2) психолінгвістика тексту та дискурсу, зокрема нормативного та одивненого типів художнього тексту, гумористичних текстів з урахуванням тих, у яких відображено чорний гумор; еґо-текстів чи текстів інтимізованих

тощо; (3) відбиття психологічних чинників в ідіолекті знакових мовних особистостей, методики опису психотипів за аналізом дискурсивних слів чи своєрідності вербалізації системи частин мови та ін.; (4) психологія комунікативної спроможності мовців у вербальному й невербальному вимірах; (5) психолінгвістичні аспекти української лінгводидактики щодо презентації психології мовлення українців; (6) асоціативна психолінгвістика, насамперед асоціативна лексикографія.

Перспективу цього дослідження вбачаємо в упровадженні передового досвіду українських учених, розширенні ареалу вивчення інших осередків психолінгвістики. Інноваційний досвід стане в пригоді укладачам підручників і посібників з української мови, зокрема й із методології пошуків, окремим науковцям – із метою популяризації національної психолінгвістики і в Україні, і за кордоном.

Список використаної літератури

1. Асоціативний експеримент. Короткий психологічний словник / за ред. проф. В. І. Войтка. К. : ВО “Вища школа”. 1978. 215 с.
2. Бацевич Ф. Абсурдистські художні тексти: спроба типології. *Мовознавство*. 2016. №1. С. 3–10.
3. Бацевич Ф. Вступ до лінгвістичної прагматики: підручник. К. : ВЦ “Академія”, 2011. 304 с.
4. Бацевич Ф. Духовна синергетика рідної мови: Лінгвофілософські нариси : монографія. К. : ВЦ “Академія”, 2009. 192 с.
5. Бацевич Ф. Лінгвістичні аспекти “неприродної” наратології: образ автора неіснуючого тексту. *Studia linguistica*. 2019. Вип. 15. С. 17–30. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stiling_2019_15_4 (дата звернення 10.03.2024).
6. Бацевич Ф. Лінгвокомунікативні аспекти українського “чорного гумору” (на матеріалі оповідань Ю. Винничука). *Лінгвістичні дослідження*. 2018. Вип. 47. С. 180–188. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2018_47_28 (дата звернення 10.03.2024).
7. Бацевич Ф. Містичні тексти як лінгвістична проблема: аспект типології. *Вісник Львівського університету. Серія : Філологія*. 2011. Вип. 52. С. 171–184. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2011_52_17 (дата звернення 10.03.2024).
8. Бацевич Ф. Модус, модальність і типологія одивнених художніх текстів. *Записки з українського мовознавства*. 2017. Вип. 24 (1). С. 239–247. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/zukm_2017_24\(1\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/zukm_2017_24(1)_32) (дата звернення 10.03.2024).
9. Бацевич Ф. Мовні й комунікативно-прагматичні засоби формування онтологічних аспектів художнього абсурду. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. пр. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2012. Вип. 33. С. 147–154.
10. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. 236 с.
11. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики. К. : “Академія”, 2004. 342 с.
12. Бацевич Ф. Прагматичний фокус емпатії як лінгвістична проблема. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2009. Вип. 19. С. 31–43. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apy1_2009_19_6 (дата звернення 10.03.2024).
13. Бацевич Ф. Тексти фантастичного змісту: модусно-модальні аспекти типології. *Лінгвістичні дослідження*. 2020. Вип. 52. С. 137–147. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2020_52_16 (дата звернення 10.03.2024).
14. Бацевич Ф. Український одивнений художній текст: лінгвістичні виміри : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 336 с.
15. Бацевич Ф. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підруч. К. : ВЦ “Академія”, 2008. 240 с.

-
16. Бацевич Ф. Частки української мови як дискурсивні слова. Львів : ПАІС, 2014. 288 с.
17. Бацевич Ф., Чернуха В. Комунікативна особистість у сімейному спілкуванні. Львів : ПАІС, 2018. 260 с.
18. Бутенко Н. Словник асоціативних норм української мови. Львів : Вища школа. 120 с.
19. Бутенко Н. П. Словник асоціативних означень іменників в українській мові / наук. ред. А. Є. Супрун. Львів : Вища школа, 1989. 328 с.
20. Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика : колект. моногр. / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман; за наук. ред. проф. Т. А. Космеди. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; Дрогобич : КОЛО, 2014. 472 с.
21. Дорошенко С. Перший в Україні паремійний словник як комунікативний кодекс українців [Рецензія на словник: Комунікативний кодекс українців у пареміях : глумачний словник нового типу / авт.-упоряд. Т. А. Космеда, Т. Ф. Осіпова. Дрогобич : КОЛО, 2010. 272 с.
22. Дорошенко С. **І. Рецензія на: Космеда Т. А. Ego і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу** : монографія. Дрогобич : Коло, 2012. 372 с.
23. Загнітко А. П. **Магістр філософської лінгвістики. Флорій Бацевич: Бібліографічний покажч.** / М-во освіти і науки України, ЛНУ ім. І. Франка, Наук. біб-ка; уклад. Л. Панів; авт. передм. А. Загнітко; редкол.: В. Кметь, А. Загнітко, О. Седляр, Г. Чопик. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 112 с.
24. Загнітко А., Краснобаєва-Чорна Ж. У слові впізнанам мелодика нова. *Граматичні студії* : зб. наук. пр. / Донец. нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко. Вінниця : ДонНУ, 2016. Вип. 2. С. 130–132.
25. Космеда Т. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 350 с.
26. Космеда Т. Актуальні процеси мовлення чи “мовний смак” української сучасності? *Мовознавство* : наук.-теорет. журнал Ін-ту мовознавства ім. О. О. Потебні та Укр. мовноінформ. центру НАН України. Київ, 2014. № 2. С. 44–55.
27. Космеда Т. **Вектор формування нових мовних і комунікативних норм в українському дискурсивному просторі.** *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; [редкол.: Голобородько К. Ю. (гол. ред.) та ін.]. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2016. Вип. 43. С. 42–50.
28. Вербалізація категорії неймовірності: формування орнаментальної ментіології (на матеріалі співомовок С. Руданського). *Мовні і концептуальні картини світу* : зб. наук. праць / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. К. : ВПЦ “Київський університет”, 2021. Вип. 3 (70). С. 29–42.
29. Космеда Т. “Дух” літери, або буква – першоелемент лінгвокультури : [відкрита лекція] / відп. ред. Б. Коваленко. Кам’янець-Подільський : ТОВ “Друкарня “Рута”, 2020. 84 с.
30. Космеда Т. **Ego і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу.** Дрогобич : Коло, 2012. 372 с.
31. Космеда Т. Індивідуально-авторські засоби вербалізації категорії інтимізації в поетичному дискурсі Василя Симоненка. *Лінгвостилістичні студії* : наук. журн. / Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, Ін-т філології та журналістики; [редкол.: С. К. Богдан (голов. ред.) та і н.]. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. Вип. 5. С. 83–93.
32. Космеда Т. **Комунікативна компетенція Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри.** Львів : ПАІС, 2006. 326 с.
33. Космеда Т. Лінгвоісторіографія української лінгвістики XXI століття: жанрові різновиди репрезентації. *Studia Ukrainica Varsoviensia*. Warszawa. Uniwersytet Warszawski. 2022. № 10. С. 75–87. URL : https://www.pl/data/include/cms/SUV_2022_10.pdf (дата звернення 10.03.2024).
34. Космеда Т. Проблема метамови словникових дефініцій у світлі лінгвофілософської теорії мовної катастрофи. *Українська термінологія і сучасність* : зб. наук. праць / НАН України, Ін-т укр. мови, Ком. наук. термінології [та ін.]; [редкол.: Л. О. Симоненко (відп. ред.) та ін.]. К. : КНЕУ, 2009. Вип. VIII. С. 268–272.

35. Космеда Т. Рец. на кн.: Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник / Бацевич Ф. С. К. : ВЦ “Академія”, 2008. 240 с. *Мовознавство* : наук.-теорет. журнал Ін-ту мовознавства ім. О. О. Потебні та Укр. мовно-інформ. центру НАН України. Київ, 2008. № 6. С. 78–82.

36. Космеда Т. [Рецензія]. Рец. на кн.: Шкіцька І. Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект / Ірина Шкіцька; за наук. ред. В. Бріцина. К. : ВД Дмитра Бураго, 2012. 440 с. *Studia Ucrainica Varsoviensia* / red. nacz. Irena Mytnik. Warszawa : Uniwersytet Warszawski, 2018. T. 6. S. 429–433. URL : <https://studiauaavar.pl/resources/html/article/details?id=170385> (дата звернення 10.03.2024).

37. Космеда Т. Сакральність у термінології правознавства. *Парадигма sakrum & profanum в літературі і культурі* : зб. наук. пр. : матер. Міжнар. наук.-практ. семінару (Дрогобич, 24 квіт. 2010 р.) / Дрогоб. держ. пед. ун-т імені Івана Франка; Каф. міжмовної та міжкульт. комунікації. Дрогобич : Півсвіт, 2010. Вип. IV. С. 220–227.

38. Космеда Т. “Сильна нервова система” української мови: (окреслення актуальної проблематики української лінгвоконфліктології). *Теорія лінгвістичних парадигм* : колект. моногр. на пошану проф., чл.-кор-респ. НАН України Анатолія Загнітка. Вінниця : ТОВ “Нілан-ЛТД”, 2019. С. 473–495.

39. Космеда Т. Функційне навантаження наукової мовознавчої школи в сучасному просторі університетської системи. *Лінгвістичні студії*. 2017. Вип. 34. С. 176–183.

40. Космеда Т. А. **Українська Я-лінгвістика: мовна особистість Л. А. Лисиченко в персональному дискурсі** (на матеріалі мемуарів “І на тім рушникові...”). *Лінгвістичні дослідження* : збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди / гол. ред. О. В. Халіман. Харків, 2023. Вип. 58. С. 53–78.

41. Космеда Т, Олексенко О., Павлова І. Семантика й прагматика дискурсивного слова та його потенціал для діагностики психотипу мовної особистості: аспектуальний опис : моногр. / за наук. ред. проф. Т. Космеди. Вінниця; Харків; Познань : Харків. істор.-філол. тов-во, 2019. 308 с.

42. Космеда Т., Осіпова Т. Прислів'я і приказки як засіб вербалізації законів комунікації з огляду на ментальність українців. *Slowo. Tekst. Czas. X : Jednostka frazeologiczna w tradycyjnych i nowych paradygmatach naukowych / Komisja frazeologii słowiańskiej Międzynarodowego komitetu slawistów, Uniwersytet Szczeciński, Rosyjska Akad. Nauk, 68 Ernst-Moritz-Armdt-Uniw. w Greifswaldzie*; pod red.: M. Aleksiejenki, H. Waltera. Szczecin; Greifswald, 2010. S. 224–232.

43. Космеда Т., Осіпова Т., Піддубна Н. Степан Руданський: феномен моделювання “живого” мовлення українців : моногр. / за наук. ред. проф. Т. А. Космеди. Харків; Познань : Коло (м. Дрогобич), 2015. 312 с.

44. Космеда Т. А., Плотнікова Н. В. **Лінгвоконцептологія: мікроконцептосфера СВЯТ-КИ в українському мовному просторі** : моногр. Львів : ПАІС, 2010. 408 с.

45. Кочан І. М. Рецензія на монографічне видання “Степан Руданський: феномен моделювання “живого” мовлення українців”, яке написали Т. А. Космеда, Т. Ф. Осіпова, Н. В. Піддубна (Харків-Познань, 2015). *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. пр. / за ред. К. Ю. Голобородька. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2016. Вип. 44. С. 200–201.

46. Купчинська З. Львівська ономастична школа: етапи становлення і перспективи розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія : Філологія*. 2019. Вип. 71. С. 3–78.

47. Мартінек С. Український асоціативний словник: у 2 т. Львів : Вид-ий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. Т. 1: Від стимулу до реакції. 344 с. Т. 2 : Від реакції до стимулу. 468 с.

48. Мартінек С., Митьков В. Український асоціативний словник. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів : ПАІС, 2021. Т. III : Від стимулу до реакції. 544 с. Т. IV : Від реакції до стимулу. 648 с. URL : https://www.academia.edu/51048110/Український_асоціативний_словник_Львівський_національний_університет_імені_Івана_Франка_Львів_ПАІС_2021_Т_III_Від_стимулу_до_реакції_544_с?uc-g-sw=2427202 (дата звернення 10.03.2024).

49. Осіпова Т. Невербальна комунікація та своєрідність її омовлення в українському дискурсі: феномен вербалізації невербаліки : моногр. / наук. ред. проф. Т. А. Космеда. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2019. 388 с.

50. Папіш В. А. Лінгвопсихоакцентуація елітарної мовної особистості: теорія, історія, дискурсивна практика : моногр. / передне слово, наук. ред. проф. Т. А. Космеди. Вінниця-Ужгород : Поліграфцентр “Ліра”, 2022. 456 с.

51. Піддубна Н. В. **Теорія теолінгвістики: феномен біблійності в українській лінгвокультурі та омовлення релігійної картини світу (аналіз дискурсивної практики XIX ст.)** : моногр. / наук. ред. проф. Т. А. Космеда. Харків : Майдан, 2019. 456 с.

52. Практичний курс української мови (для польських студентів-україністів першого року навчання: рівень А1-А1+) : підруч. / Університет імені Адама Міцкевича в Познані, Львів. нац. ун-т імені Івана Франка; [уклад.: Марта Абузарова, Анна Горнятко-Шумилович, Тетяна Космеда, Ірина Кочан, Рішард Купідур, Марія Четирба; заг. ред. і передмова Тетяни Космеди. Познань; Львів : 2015. 392 с. + компакт-диск.

53. Українська фразеологія: теорія, вправи, тести, словник (для студентів української філології) : [навч. посіб.] / Університет імені Адама Міцкевича в Познані; Тетяна Космеда, Тетяна Осіпова, Марія Четирба, Лукаш Малецький, Оксана Ерделі; наук. ред. Тетяна Космеда. Познань : Вид-во “UAM”, 2011. 204 с.

54. Форманова С. В. Рецензія на видання: “Український асоціативний словник” (3–4 тт.) (укладачі Мартінек С. В., Мітьков В. С.). Львів : ПАІС, 2021. *Записки з українського мовознавства* : збірн. наук. праць. Одеса, 2021. Вип. 28. С. 371–372.

55. Франко І. Из секретів поетичної творчості URL : <https://ukrclassic.com.ua/katalog/franko-ivan/1017-ivan-franko-iz-sekretiv-poetichnoji-tvorchosti> (дата звернення 10.03.24).

56. Франко І. Література, її завдання і найважливіші ціхи. URL : https://uk.wikisource.org/wiki/Література_її_завдання_ї_найважливіші_ціхи (дата звернення 10.03.24).

57. Халіман О. В. **Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови** : монографія / передне слово, наук. ред. проф. Т. Космеди. Харків : Майдан, 2019. 458 с.

58. Черемська О. Становлення і розвиток Харківської філологічної школи (XIX – перша третина XX ст.) / відп. ред С. Я. Єрмоленко, Харків : Видавець Олександр Савчук. 2020. 484 с. URL: <http://library.hneu.edu.ua/storage/new-arrivals-books/August2021/.pdf5.pdf>

59. Черемська О. Харківська філологічна школа в історії українського мовознавства 20–30-х рр. XX ст. : автореф. канд. ... докт. філол. наук. Київ, 2021. 40 с.

60. Черемська О. С. Застосування функціонально-комунікативного підходу до навчання української мови як іноземної у новому підручнику для польських студентів-україністів: [рецензія]. Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ : зб. матер. III-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 21 берез. 2017 р.) / [редкол.: І. А. Колеснікова (гол. ред.) та ін.]. К. : КНЕУ, 2017. С. 194–199.

61. Шумицька Г. Становлення і розвиток ономастичної наукової школи на філологічному факультеті Ужгородського університету. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія*. 2021. № 45. Т. 1. С. 25–31.

62. Янчура Д. Ономастичні школи в Україні. *Studia ukrainica posnaniensia*. Університет імені Адама Міцкевича, Познань-Польща, 2018. Vol. VI. P. 45–52.

63. Янчура Д. Ономастичний осередок Михайла Торчинського. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. пр. ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2020. Вип. 52. С. 39–50.

References

1. Asotsiatyvnyi eksperyment. *Korotkyi psykholohichnyi slovnyk* / za red. prof. V. I. Voitka. K. : VO “Vyshcha shkola”. 1978. 215 s.
2. Batsevych F. Absurdystski khudozhni teksty: sproba typolohii. *Movoznavstvo*. 2016. №1. S. 3–10.
3. Batsevych F. Vstup do lnhvistychnoi prahmatyky : pidruchnyk. K. : VTs “Akademiia”, 2011. 304 s.
4. Batsevych F. Dukhovna synerhetyka ridnoi movy: Lnhvofilosofski narysy : monohrafiia. K. : VTs “Akademiia”, 2009. 192 s.

5. Batsevych F. Lnhvistychni aspekty “nepryrodnoi” naratolohii: obraz avtora neisnuiuchoho tekstu. *Studia linguistica*. 2019. Vyp. 15. S. 17–30. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stiling_2019_15_4 (data zvernennia 10.03.2024).

6. Batsevych F. Lnhvokomunikatyvni aspekty ukrainskoho “chornoho humoru” (na materialy opovidan Yu. Vynnychuka). *Lnhvistychni doslidzhennia*. 2018. Vyp. 47. S. 180–188. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2018_47_28 (data zvernennia 10.03.2024).

7. Batsevych F. Mistychni teksty yak lnhvistychna problema: aspekt typolohii. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser. : Filol.* 2011. Vyp. 52. S. 171–184. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2011_52_17 (data zvernennia 10.03.2024).

8. Batsevych F. Modus, modalnist i typolohiia odyvnenykh khudozhnikh tekstiv. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva*. 2017. Vyp. 24 (1). S. 239–247. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/zukm_2017_24\(1\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/zukm_2017_24(1)_32) (data zvernennia 10.03.2024).

9. Batsevych F. Movni y komunikatyvno-prahmatychni zasoby formuvannia ontolohichnykh aspektiv khudozhnogo absurdu. *Lnhvistychni doslidzhennia* : zb. nauk. pr. KhNPU im. H. S. Skovorody. 2012. Vyp. 33. S. 147–154.

10. Batsevych F. Osnovy komunikatyvnoi deviatolohii. Lviv : LNU im. Ivana Franka, 2000. 236 s.

11. Batsevych F. Osnovy komunikatyvnoi lnhvistyky. K. : “Akademiia”, 2004. 342 s.

12. Batsevych F. Prahmatychnyi fokus empatii yak lnhvistychna problema. *Aktualni problemy ukrainskoi lnhvistyky: teoriia i praktyka*. 2009. Vyp. 19. S. 31–43. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apyl_2009_19_6 (data zvernennia 10.03.2024).

13. Batsevych F. Teksty fantastychnoho zmistu: modusno-modalni aspekty typolohii. *Lnhvistychni doslidzhennia*. 2020. Vyp. 52. S. 137–147. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2020_52_16 (data zvernennia 10.03.2024).

14. Batsevych F. Ukrainskyi odyvnenyi khudozhnii tekst: lnhvistychni vymiry : monohr. Lviv : LNU imeni Ivana Franka, 2018. 336 s.

15. Batsevych F. Filosofiia movy. Istoriia lnhvofilosofskykh uchen : pidruch. K. : VTs “Akademiia”, 2008. 240 s.

16. Batsevych F. Chastky ukrainskoi movy yak dyskursyvni slova. Lviv : PAIS, 2014. 288 s.

17. Batsevych F., Chernukha V. Komunikatyvna osobystist u simeinomu spilkuvani. Lviv : PAIS, 2018. 260 s.

18. Butenko N. Slovnyk asotsiatyvnykh norm ukrainskoi movy. Lviv : Vyscha shkola. 120 s.

19. Butenko N. P. Slovnyk asotsiatyvnykh oznachen imennykiv v ukrainskii movi / nauk. red. A. Ye. Suprun. Lviv : Vyscha shkola, 1989. 328 s.

20. Henderna lnhvistyka v Ukraini: istoriia, teoretychni zasady, dyskursyvna praktyka : kolekt. monohr. / T. A. Kosmeda, N. A. Karpenko, T. F. Osipova, L. M. Salionovych, O. V. Khaliman; za nauk. red. prof. T. A. Kosmedy. Xarkiv : KhNPU im. H. S. Skovorody; Drohobych : KOLO, 2014. 472 s.

21. Doroshenko S. Pershyi v Ukraini paremiinyi slovnyk yak komunikatyvnyi kodeks ukraintsiv [Retsenziia na slovnyk: Komunikatyvnyi kodeks ukraintsiv u paremiakh : tlumachnyi slovnyk novoho typu / avt.-uporiad. T. A. Kosmeda, T. F. Osipova. Drohobych : KOLO, 2010. 272 s. *Ukrainska mova*. 2011. № 4. S. 107–112.

22. Doroshenko S. I. Retsenziia na: Kosmeda T. A. Ego i Alter Ego Tarasa Shevchenka v komunikatyvnomu prostori shchodennykovooho dyskursu : monohrafiia. Drohobych : Kolo, 2012. 372 s. *Movoznavstvo* : nauk.-teoret. zhurnal In-tu movoznavstva im. O. O. Potebni ta Ukr. movno-inform. tsentru NAN Ukrainy. K., 2013. № 5. S. 107–110.

23. Zahnitko A. P. Mahistr filosofskoi lnhvistyky. Florii Batsevych : Bibliohrafichnyi pokazhch. / M-vo osvity i nauky Ukrainy, LNU im. I. Franka, Nauk. bib-ka; ukhad. L. Paniv; avt. peredm. A. Zahnitko; redkol.: V. Kmet, A. Zahnitko, O. Sedliar, H. Chopyk. Lviv : VTs LNU im. I. Franka, 2016. 112 s.

24. Zahnitko A., Krasnobaieva-Chorna Zh. U slovi vpiznavanim melodyka nova. *Hramatychni studii* : zb. nauk. pr. / Donets. nats. un-t; nauk. red. A. P. Zahnitko. Vinnytsia : DonNU, 2016. Vyp. 2. S. 130–132.

25. Kosmeda T. Aksiolohichni aspekty prahmalnhvistyky: formuvannia i rozvytok katehorii otsinky. Lviv : LNU im. I. Franka, 2000. 350 s.

26. Kosmeda T. Aktualni protsesy movlennia chy “movnyi smak” ukraïnskoi suchasnosti? *Movoznavstvo* : nauk.-teoret. zhurnal In-tu movoznavstva im. O. O. Potebni ta Ukr. movno-inform. tsentru NAN Ukrainy. K., 2014. № 2. S. 44–55.

27. Kosmeda T. Vektor formuvannia novykh movnykh i komunikatyvnykh norm v ukraïnskomu dyskursyvnomu prostori. *Linhvistychni doslidzhennia* : zb. nauk. pr. / Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody; [redkol.: Holoborodko K. Yu. (hol. red.) ta in.]. Kharkiv : KhNPU im. H. S. Skovorody. 2016. Vyp. 43. S. 42–50.

28. Verbalizatsiia katehoriï neimovirnosti: formuvannia ornamentalnoi mentioloïii (na materiali spivomovok S. Rudanskoho). *Movni i kontseptualni kartyny svitu* : zb. nauk. prats / Kyiv. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka. K. : VPTs “Kyivskiy universytet”, 2021. Vyp. 3 (70). S. 29–42.

29. Kosmeda T. “Dukh” litery, abo bukva – pershoelement linhvokultury : [vidkryta leksiïia] / vidp. red. B. Kovalenko. Kamianets-Podilskiy : TOV “Drukarnia “Ruta”, 2020. 84 s.

30. Kosmeda T. Ego i Alter Ego Tarasa Shevchenka v komunikatyvnomu prostori shchodennykovoho dyskursu. *Drohobych* : Kolo, 2012. 372 s.

31. Kosmeda T. Indyvidualno-avtorski zasoby verbalizatsii katehoriï intymizatsii v poetychnomu dyskursi Vasylia Symonenka. *Linhvostylistychni studii* : nauk. zhurn. / Skhidnoievrop. nats. un-t imeni Lesi Ukrainky, In-t filoloïii ta zhurnalistyky; [redkol.: C. K. Bohdan (holov. red.) ta i n.]. Lutsk : Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2016. Vyp. 5. S. 83–93.

32. Kosmeda T. Komunikatyvna kompetentsiia Ivana Franka: mizhkulturni, interpersonalni, rytorychni vymiry. Lviv : PAIS, 2006. 326 s.

33. Kosmeda T. Linhvoistoriohrafiia ukraïnskoi linhvistyky KhKhI stolittia: zhanrovi riznovydy reprezentatsii. *Studia Ukrainica Varsoviensia*. Warszawa. Uniwersytet Warszawski. 2022. № 10. S. 75–87. URL : https://www.pl/data/include/cms/SUV_2022_10.pdf (data zvernennia 8.03.2024).

34. Kosmeda T. Problema metamovy slovnykovykh definitsii u svitli linhvoïlosofskoi teorii movnoi katastrofy. *Ukraïnska terminoloïiia i suchasnist* : zb. nauk. prats / NAN Ukrainy, In-t ukr. movy, Kom. nauk. terminoloïii [ta in.]; [redkol.: L. O. Symonenko (vidp. red.) ta in.]. K. : KNEU, 2009. Vyp. VIII. S. 268–272.

35. Kosmeda T. Rets. na kn.: Batsevych F. S. *Filosofiia movy: Istoriia linhvoïlosofskykh uchen* : pidruchnyk / Batsevych F. S. Kyiv: VTs “Akademiia”, 2008. 240 s. *Movoznavstvo* : nauk.-teoret. zhurnal In-tu movoznavstva im. O. O. Potebni ta Ukr. movno-inform. tsentru NAN Ukrainy. K., 2008. № 6. S. 78–82.

36. Kosmeda T. [Retsenziïa]. Rets. na kn.: Shkitska I. Yu. Manipuliatyvni taktiky pozytyvu: linhvistychniy aspekt / Iryna Shkitska; za nauk. red. V. Britsyna. K. : VD Dmytra Buraho, 2012. 440 s. *Studia Ukrainica Varsoviensia* / red. nac. Irena Mytnik. Warszawa : Uniwersytet Warszawski, 2018. T. 6. S. 429–433. URL : <https://studiauaavar.pl/resources/html/article/details?id=170385> (data zvernennia 10.03.2024).

37. Kosmeda T. Sakralnist u terminoloïii pravoznavstva. *Paradyhma sakrum & profanum v literaturi i kulturi* : zb. nauk. pr.: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. seminaru (Drohobych, 24 kvit. 2010 r.) / Drohob. derzh. ped. un-t imeni Ivana Franka; Kaf. mizhmovnoi ta mizhkult. komunikatsii. Drohobych : Pósvit, 2010. Vyp. IV. S. 220–227.

38. Kosmeda T. “Sylna nervova systema” ukraïnskoi movy: (okreslennia aktualnoi problematyky ukraïnskoi linhvokonfliktoloïii). *Teoriia linhvistychnykh paradyhm* : kolekt. monohr. na poshanu prof., chl.-ko-resp. NAN Ukrainy Anatoliia Zahnitka. Vinnytsia : TOV “Nilan-LTD”, 2019. S. 473–495.

39. Kosmeda T. Funktsiïne navantazhennia naukovoï movoznavchoï shkoly v suchasnomu prostori universytetskoi systemy. *Linhvistychni studii*. 2017. Vyp. 34. S. 176–183.

40. Kosmeda T. A. *Ukraïnska Ya-linhvistyka: movna osobystist L. A. Lysychenko v personalnomu dyskursi (na materiali memuariv “I na tim rushnykovi...”). Linhvistychni doslidzhennia* : zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni H. S. Skovorody / hol. red. O. V. Khaliman. Kharkiv, 2023. Vyp. 58. S. 53–78.

41. Kosmeda T., Oleksenko O., Pavlova I. Semantyka y prahmatyka dyskursyvnoho slova ta yoho potentsial dlia diahnostyky psykhotypu movnoi osobystosti: aspektualnyi opys: monohr. / za nauk. red. prof. T. Kosmedy. Vinnytsia; Kharkiv; Poznan : Kharkiv. istor.-filol. tov-vo, 2019. 308 s.

42. Kosmeda T., Osipova T. Pryslivlia i prykazky yak zasib verbalizatsii zakoniv komunikatsii

z ohliadu na mentalnist ukrainsiv. Slowo. Tekst. Czas Kh: Jednostka frazeologiczna w tradycyjnych i nowych paradygmatach naukowych / Komisja frazeologii słowiańskiej Międzynarodowego komitetu slawistów, Uniwersytet Szczeciński, Rosyjska Akad. Nauk, 68 Ernst-Moritz-Armdt-Univ. w Greifswaldzie; pod red.: M. Aleksiejenki, H. Waltera. Szczecin; Greifswald, 2010. S. 224–232.

43. Kosmeda T., Osipova T., Piddubna N. Stepan Rudanskyi: fenomen modeliuвання “zhyvoho” movlennia ukrainsiv : monohr. / za nauk. red. prof. T. A. Kosmedy. Kharkiv; Poznan : Kolo (m. Drohobych), 2015. 312 s.

44. Kosmeda T. A., Plotnikova N. V. Linhvokontseptolohiia: mikrokontseptosfera SVIATKY v ukrainskomu movnomu prostori : monohr. Lviv : PAIS, 2010. 408 s.

45. Kochan I. M. Retsenziia na monohraficzne vydannia “Stepan Rudanskyi: fenomen modeliuвання “zhyvoho” movlennia ukrainsiv”, yake napysaly T. A. Kosmeda, T. F. Osipova, N. V. Piddubna (Kharkiv-Poznan, 2015). *Linhvistychni doslidzhennia* : zb. nauk. pr. / za red. K. Yu. Holoborodka. Kharkiv : KhNPU im. H. S. Skovorody, 2016. Vyp. 44. S. 200–201.

46. Kupchynska Z. Lvivska onomastychna shkola: etapy stanovlennia i perspektyvy rozvytku. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser. : Filol.* 2019. Vyp. 71. S. 3–78.

47. Martinek S. Ukrainskyi asotsiatyvnyi slovnyk: u 2 t. Lviv : Vyd-yi tsentr LNU im. I. Franka, 2007. T. 1: Vid stymulu do reaktsii. 344 s. T. 2 : Vid reaktsii do stymulu. 468 s.

48. Martinek S., Mitkov V. Ukrainskyi asotsiatyvnyi slovnyk. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. Lviv : PAIS, 2021. T. III : Vid stymulu do reaktsii. 544 s. T. IV : Vid reaktsii do stymulu. 648 s. URL : https://www.academia.edu/51048110/Ukrainskyi_asotsiatyvnyi_slovnyk_Lvivskyi_natsionalnyi_universytet_imeni_Ivana_Franka_Lviv_PAIS_2021_T_III_Vid_stymulu_do_reaktsii_544_s?uc-g-sw=2427202 (data zvernennia 10.03.2024)

49. Osipova T. Neverbalna komunikatsiia ta svoieridnist yii omovlennia v ukrainskomu dyskursi: fenomen verbalizatsii neverbaliky : monohr. / nauk. red. prof. T. A. Kosmeda. Kharkiv : Vyd-vo Ivanchenka I. S., 2019. 388 s.

50. Papish V. A. Linhvopsykhoaktsentuatsiia elitarnoi movnoi osobystosti: teoriia, istoriia, dyskursyvnna praktyka : monohr. / przednie slovo, nauk. red. prof. T. A. Kosmedy. Vinnytsia-Uzhhorod : Polihraftsentr “Lira”, 2022. 456 s.

51. Piddubna N. V. Teoriia teolinhvistyky: fenomen bibliinosti v ukrainskii linhvokulturi ta omovlennia relihiinnoi kartyny svitu (analiz dyskursyvnoi praktyky KhIKH st.) : monohr. / nauk. red. prof. T. A. Kosmeda. Kharkiv : Maidan, 2019. 456 s.

52. Praktychnyi kurs ukrainskoi movy (dlia polskykh studentiv-ukrainis- tiv pershoho roku navchannia: riven A1-A1+): pidruch. / Universytet imeni Adama Mitskevycha v Poznani, Lviv. nats. un-t imeni Ivana Franka; [uklad.: Marta Abuzarova, Anna Horniatko-Shumylovych, Tetiana Kosmeda, Iryna Kochan, Rishard Kupidura, Mariia Chetyrba; zah. red. i peredmova Tetiany Kosmedy. Poznan; Lviv, 2015. 392 s. + kompakt-dysk.

53. Ukrainska frazeolohiia: teoriia, vpravy, testy, slovnyk (dlia studentiv ukrainskoi filolohii) : [navch. posib.] / Universytet imeni Adama Mitskevycha v Poznani; Tetiana Kosmeda, Tetiana Osipova, Mariia Chetyrba, Lukash Maletskyi, Oksana Erdeli; nauk. red. Tetiana Kosmeda. Poznan : Vyd-vo “UAM”, 2011. 204 s.

54. Formanova S. V. Retsenziia na vydannia: “Ukrainskyi asotsiatyvnyi slovnyk” (3–4 tt.) (ukladachi Martinek S. V., Mitkov V. S.). Lviv : PAIS, 2021. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva* : zbirn. nauk. prats. Odesa, 2021. Vyp. 28. S. 371–372.

55. Franko I. Iz sekretiv poetychnoi tvorchosti URL : <https://ukrclassic.com.ua/katalog/f/franko-ivan/1017-ivan-franko-iz-sekretiv-poetichnoji-tvorchosti> (data zvernennia 10.03.24).

56. Franko I. Literatura, yii zavdannia i naivazhnishi tsikhy. URL : https://uk.wikisource.org/wiki/Literatura,_yii_zavdannia_i_naivazhnishi_tsikhy (data zvernennia 10.03.24).

57. Khaliman O. V. Hramatyka otsinky: morfolohichni katehorii ukrainskoi movy : monohrafia / przednie slovo, nauk. red. prof. T. Kosmedy. Kharkiv : Maidan, 2019. 458 s.

58. Cheremska O. Stanovlennia i rozvytok Kharkivskoi filolohichnoi shkoly (XIX – persha tretyna XX st.) / vidp. red S. Ya. Yermolenko, Kharkiv : Vydavets Oleksandr Savchuk. 2020. 484 s.

URL : <http://library.hneu.edu.ua/storage/new-arrivals-books/August2021/.pdf5.pdf> data ostupu? (data zvernennia 10.03.2024).

59. Cheremska O. Kharkivska filolohichna shkola v istorii ukrainskoho movoznavstva 20–30-kh rr. XX st. : avtoref. kand. ... dokt. filol. nauk. Kyiv, 2021. 40 s.

60. Cheremska O. S. Zastosuvannia funktsionalno-komunikatyvnoho pidkhodu do navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi u novomu pidruchnyku dlia polskykh studentiv-ukrainistiv : retsenziia. *Stratehii mizhkulturnoi komunikatsii v movnii osviti suchasnoho VNZ* : zb. mater. III-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 21 berez. 2017 r.) / [redkol.: I. A. Kolesnikova (hol. red.) ta in.]. K. : KNEU, 2017. S. 194–199.

61. Shumytska H. Stanovlennia i rozvytok onomastychnoi naukovoï shkoly na filolohichnomu fakulteti Uzhhorodskoho universytetu. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ser. : Filolohiia*. 2021. № 45. T 1. S. 25–31.

62. Ianchura D. Onomastychni shkoly v Ukraini. *Studia ukrainica posnaniensia*. Universytet imeni Adama Mitskevycha, Poznan-Polshcha, 2018. Vol. VI. P. 45–52.

63. Ianchura D. Onomastychnyi osередok Mykhaila Torchynskoho. *Linhvistychni doslidzhennia* : zb. nauk. pr. KhNPU im. H. S. Skovorody. 2020. Vyp. 52. S. 39–50.

LVIV SCIENTIFIC CENTRE OF PSYCHOLINGUISTICS: ASPECTUAL HISTORIOGRAPHY

Vitaliia Papish

“Uzhhorod National university” State Higher School

Department of Ukrainian language

Universitetska st., 14, 88000, Uzhhorod, Ukraine

phone: 099 477 46 23

email: vitalija.papish@uzhnu.edu.ua

<https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-2609-1620>

The article presents the first attempt to give description of the process of creation, evolvement and operation of the Lviv Scientific Centre of Psycholinguistics since its foundation till present time within the context of historiography. It provides the generalized information about activity of the sciences who have worked at the Centre, and sets out problems of psycholinguistics they have dealt with, it gives an account of the significance of the contribution made by I. Franko in the theory of psycholinguistics who is considered the founder of Psycholinguistic as a science in Ukraine. The article outlines the specifics of the scientific achievements reached by T. Kosmedi

and F. Batsevych in the sphere of psycholinguistics with reference to the problems they focused on while studied traditional and weird texts, characteristics of psychology of iconic linguistic personalities and major problems of linguodidactics. Special attention focused on specifics of selection of texts in the educational methodical manuals what presents perception of the language as phenomenon of collective psychology and culture and complies with the principle of national centrism. It demonstrates theoretical and practical value of the updated content of the educational manuals for study of the Ukrainian language as foreign one what helps foreign students to comprehend Ukrainian language as assets of the Ukrainian ethnic group.

It presents achievements of the Ukrainian associative lexicography developed, in particular, by N. Butenko, S. Martinek, V. Mitkov, the linguistic factual material implying naïve (routine) vision of the world what helps to percept language as a psychological phenomenon and simultaneously promotes the Ukrainian theory of lexicography.

The above stuff presents tenacity of traditions and potential of promotion of the above addressed problems. The prospective of this studies calls for introduction of the advanced experience of the Ukrainian psycholinguistics in the theory and practice of study of the Ukrainian language and promotes scientific discourse while investigation of the news centers of psycholinguistics demonstrating successes of the national science is significant as well.

Key words: associative lexicography, Ukrainian historiography, linguodidactics, educational and methodological manuals, psycholinguistics, Ukrainian language as foreign language.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2024

доопрацьована 27.03.2024

прийнята до друку 02.04.2024